Hegedűs Imre János

Ördög Balázs

Megszokták az emberek, Gyergyó felől jön a nagyidő, Gyergyó fölött tornyosulnak s verődnek össze a fekete felhők, hogy aztán rázúduljon a zápor, a jég az egybeépült falvakra, Csíkjenőfalvára, Csíkszenttamásra, Csíkszentdomokosra.

Csak kaszáló, árok vagy töltés választotta el egymástól a három települést, együtt élt, együtt lélegzett itt a maroknyi székely, ebben a viharsarokban élték küzdelmes életüket.

Nagyidő esetén félreverték a harangokat, azt remélték, hogy a szaggatott, érces hang meghasogatja a sötét felhők fehér tarajait, és pusztító jég helyett áldott eső paskolja a vetéseket. De ha mégis kitört az égiháború, ha tyúktojásnyi jegek hullottak, szalmaszál sem maradt épen a rozsvetésből, letiport az mindent, még a pityóka indáját sem kímélte, márpedig az kincsnél is értékesebb élelem errefelé.

Gyakori, nagyon gyakori volt itt a nagyidő, azt mondták a vének, a hegyek húzzák magukhoz a felhőket, de az égiháborúnál veszedelmesebb volt a földi. Seregek, hordák tülekedtek gyakran, katonák rontottak rá ártatlanokra, gyermekekre, csecsemőkre, néha egymást is ölték a falu lakói, senki nem tudta, ki a barát, ki a rokon, ki az ellenség.

Ilyen idők voltak azok. Mindszent havát, Szent András havát jegyezték a naptárak az Úrnak 1599-ik esztendejében.

Csúnyán, nagyon csúnyán búcsúzott az évszázad.

Balázs Mihály, lófő székely a keresztségben kapott nevét nemigen használták az emberek, vadsága, kötekedő természete és félelmetes dührohamai miatt Ördög Balázsnak nevezték. Igencsak rászolgált a gúnynevére, mert nem egy, hanem több falubéli legény élete száradt a lelkén. Hamarább vette elő a bicskát, mint az evőkanalat, s nem volt olyan táncmulatság, hogy ő ne szurkált volna meg valakit.

Bőre sötétebb volt az átlagnál, haja, szakálla hollófekete, szeme szúrós és vad, állapotos nők és gyermekek futottak előle, azt tartották, rontás van a tekintettében, nyakától a füléig hatalmas forradás húzódott, valamelyik verekedés sebnyomát őrizte, szája nagy volt, kapafogai kinyomták a felső ajkát, álla széles és hatalmas, karjai vastagok, akár a szénakötő rúd, két tenyere két lapát. Verekedés közben vadul káromkodott, vicsorgatta a fogait, s nemcsak ordított, hanem tutult, mint a farkasok, a szomszéd faluig hallatszott a hangja.

Nem is kapott feleséget, Csíkjenőfalváról, ahol született, elkergették az emberek, kiközösítették, a csíkszenttamási primor székely, Lázár Farkas fogadta fel szolgának, de ott is csak a „haszontalan" jelző tapadt a nevéhez.

Fölcseperedve kitanulta a kovácsmesterséget, hatalmas testi ereje alkalmassá tette erre a munkára. Később Csíkszenttamás felső fertályában egy üres telket adott neki a barátja, Nagy Kerestály András, arra épített házat, csak egy füves kert választotta el az ő életszerét Csíkszentdomokostól.

Zord magányban, egyedül élt Ördög Balázs. Próbálkozott családalapítással, de úgy menekültek előle a lányok, mint a pokolbeli ördögtől, az ajtaját is ritkán nyitotta be vendég, ő sem járt másokhoz, annál gyakrabban a csapszékbe, a korcsomába, ahogy ott mondták, és ivott. Sokat ivott, mértéktelenül öntötte magába a pálinkát, s ilyenkor igyekeztek elkerülni őt, szállingóztak kifelé az emberek az ivóból, mert belekötött ő még az ajtófélfába is.

Egyedül cimborájával, Nagy Kerestály Andrással értett szót, gyakran mentek föl kettesben a csíkszentdomokosi kocsmába, s egytől egyig kihajigálták ajtón, ablakon keresztül a bennlévőket.

Ilyen garázda ember volt Ördög Balázs. Rászolgált a nevére.

Elbújhatott ő a falubeli emberek elől, de a külső világ viharai utolérték. Hatalmas küzdelem dúlt a székelyek és az egymást váltogató fejedelmek, hadvezérek között, hol megadták, hol eltörülték az ősi székely szabadságjogokat, sok, nagyon sok vér folyt emiatt, különösen az átkos emlékezetű Báthori Zsigmond uralkodása idején. Ő ugyanis körbe hordoztatta a véres kardot, így hívta, kötelezte a nemzetet a török elleni háborúra, s hogy megnyerje a székelyeket, okmányba foglalta, szabadságlevelekre íratta, mentesülnek a jobbágyi kötelezettségek alól, ha részt vesznek a pogány török kiűzésében.

Sokan jelentkeztek. Lóháton, teljes fegyverzettel sereglett Báthori Zsigmond táborába a sok székely. Ştefan Răzvan moldvai és Mihály, havaselvi vajdák is csatlakoztak, és 1595. október 29-én, Gyurgyevó mellett fényes győzelmet arattak. Nemcsak Erdélyország, egész Európa ünnepelt. Ez a csata volt a 15 éves háború egyik nagy diadala.

Fontos személy tűnt fel ekkor, a magyar hadsereget Bocskai István vezette, aki fényes karriert futott be később.

Ördög Balázs nem vett részt ebben a hadjáratban. Soha nem tudta, pontosan hány éves, ez lényegtelen volt a számára, csak sejtette, hogy akkortájt lett igazán nagykorú, körülbelül a 20-ik életévét töltötte be.

Az viszont már őt sem hagyta érintetlen, hogy Báthori Zsigmond fejedelem visszavonta a szabadságlevelekbe foglalt törvényeket. Az ősi szabadság megadása helyett szigorúan megparancsolta, minden székely köteles engedelmeskedni földesurának, köteles beszolgáltatni a jobbágyadót, a tizedet, a dézsmát, s köteles végezni a robotot.

Nagy volt a felzúdulás.

Becsapott minket a fejedelem! Átkozottak ezek a Báthoriak!

Kisebb felkelések robbantak ki Gyergyóban, Csíkban, Háromszéken, Udvarhelyszéken, Maros mentén. Előszedték a félrerakott fegyvereket, megragadták a lándzsák nyelét, akinek puskája volt, az élesre töltötte, de leggyakoribb harci szerszám a fejsze, a csákány, a szekerce, a kapa, a kiegyenesített kasza volt.

A nemesség is szervezkedett, sokkal felkészültebb volt a harcra, és sorban, rendre kioltották a felkelések tüzeit. A családokat sem kímélték, éjszaka rontottak rá az alvókra, rájuk gyújtották a házakat, a férfiakat felnyársalták, lenyakazták vagy kikötötték, a gyermekeket sem kímélték. Sok székelyt mészároltak le, vezetőiket, ha nem haltak meg, bebörtönözték, de olyan galádságokat is elkövettek, amelyre sem a török, sem a német nem vetemedett. Amikor átfordult az idő az 1596-os évre, a jogaiért fellázadt székelyek százait csonkították meg, kinek az orrát, kinek a fülét vágták le, de az ujj vagy a kézcsonkítás sem volt ritka. Ez volt a véres farsang, az 1596-os év januárja, februárja. Vidám mulatságok helyett ez a borzalom szakadt rá erre a katonanépre. És éppen az a fejedelem, Báthori Zsigmond tette csúffá őket, akiért vért ontottak. Aki uralkodásának legfényesebb győzelmét aratta a székelyek segítségével.

Ördög Balázs apja és legnagyobb testvére is ilyen meggyalázottan tért haza Kolozsvárról. Sapkájukkal eltakarták a szájukat, arcukat, genynyes seb éktelenkedett azon.

Joggal forrt a gyűlölet Balázsban. Nemcsak ő, hanem minden székely átkozta a Báthoriakat.

Két szinten folyt az élet a századvégen. Báthori Zsigmond az ország szégyene lett, uralkodásra és házaséletre egyaránt képtelen, tébolyult, zavaros fejű fiatalember. Háromszor mondott le a fejedelemségről, utoljára, 1597. december 23-án, akkor Rudolf császárnak ajánlotta fel a fejedelmi süveget.

Erdély és a világ szégyenére a pápa, VIII. Kelemen 1599. április 18-án felbontotta Báthori Zsigmond és Habsburg Mária Krisztierna házasságát.

Zavaros hónapok teltek el, a rendek, a nemesség utolsó szalmaszálba kapaszkodva 1599 márciusában, a medgyesi országgyűlésen a bíboros főpapot, Báthori Andrást kiáltotta ki fejedelemmé.

A másik szint a közemberek szintje volt. Nagy tömegek éltek ínségben, az elpusztult mezőkön alig termet búza, rozs, pityóka, az állatokat is elhajtották a portyázó rablóbandák.

Ördög Balázs naponta ült be hol a szenttamási, hol a csíkszentdomokosi kocsmába, és részeg barátaival szidta az urakat, szidta a fejedelmi süveggel hazardírozó Báthoriakat.

Közgyűlölet tárgya lett ez a híres család. Még a lengyel királyságot birtokló Báthori Istvánt sem kímélték, ő is nyúzta a székelyeket. S itt van most a nyakukon ez a pap, ez a szent ember, rendkívüli tudása és műveltsége fabatkát sem ér, hadfi kellene ide, hadvezér, aki a hétfejű sárkányt is legyőzi. Legalább annyi ellensége volt akkor Erdélyországnak, ahány feje a sárkánynak.

Ekkor tűnt fel Erdély egén a veszedelmes kalandor, Mihály, Havasalföld vajdája. Jól felszerelt, képzett seregével betört Erdélybe. Ölt rabolt, gyújtogatott.

Tudta, hogy a székelyek támogatása nélkül senki nem tud megmaradni az erdélyi fejedelemség trónján, ezért ő is szabadságleveleket küldött szét, ősi jogokat ígért. Még a császár aláírását is képes volt meghamisítani.

Báthori András kétségbeesve toborzott hadakat, de csak gyéren szállingóztak a nemes urak, s tragikus állapotot az idézte elő, hogy a székelyek nagy része az oláh vajda mellé állt. Hittek hazug szavában, hittek abban, hogy, ha kezébe kaparintja az országot, visszaadja az ősi, székely szabadságjogokat.

Döntő csatára 1599. október 28-án került sor, András maga vezette a sereget, de a létszámfölényben támadó oláh had estére diadalt aratott.

Báthori Andrásnak futnia kellett. Egyetlen reménye az volt, hogy visszajut Lengyelországba, az amúgy is második hazája, ott fog élni magas egyházi méltóságban.

Ilyen tragikus események forgatagában kereszteződött két ember útja: a bíboros fejedelem, Báthori András és az indulatos, féktelen természetű székely, Ördög Balázs útja.

Az európai műveltségű bíboros a csíki havasok hágóin, szorosain keresztül szeretett volna Moldvába jutni, s onnan Lengyelországba.

Nem volt titok a menekülés útja, kisebb sereg kísérte András, Erdélyország legrangosabb főurai vették körül, de a vad székely, Ördög Balázs meghúzatta a három falu harangjait, félreverték azokat, ez volt a jel a gyülekezésre, támadásra, lázító beszédet is mondott. Nagy tömeg állta el a fejedelem útját, részben a gyűlölet, részben a számítás tüzelte őket, az oláh vajda ugyanis magas vérdíjat tűzött ki Andás fejére.

A falvak népe ádáz haraggal indult a fejedelem nyomába. Sűrű erdőben ütköztek meg a kísérő csapatával, hatalmas fölényük döntötte el a csatát, a fejedelem mellett legvégül már csak két hű embere marad, Mikó Imre és Fekete István. Csíkszentdomokos Naskalat nevű, erdős hegyoldalban, Pásztorbükkben állapodtak meg pihenni, egy pásztor adott nekik kevés élelmet, de azt is elárulta, nyomra vezette az üldözőket.

A felbolydult székelyek élén Ördög Balázs állt, őt követte Nagy Kerestály András, az ivócimbora.

A fejedelem a kimerültségtől elszundított, ekkor törtek rá a székelyek. Ördög Balázs szekercéjével a fejére sújtott, és kíméletlen kegyetlenséggel kaszabolta halálra. Kisujját vágta le először, amelyen rubintköves gyűrű volt, aztán lenyakazta a haláltusában vergődő testet.

Nemcsak a gyűlölet, nemcsak a bosszú hajtotta, az oláh vajda által kitűzött vérdíjat is szerette volna megkapni.

A szomorú és tragikus esemény után Gyulafehérvárra vitték a levágott fejet, de a jutalmat nem kapták meg.

A ravasz oláh vajda színjátékához az is hozzátartozott, hogy a bíboros testét Gyulafehérvárra vitette, s pompával temette el. Porhintése Rudolf császár megtévesztését szolgálta.

És Ördög Balázs?

Visszatért szűkebb hazájába, s élte félvad életét, csíkdánfalvi kovácsműhelyét említik a följegyzések 1599-ben.

Nem tudni pontosan mikor, talán 1645-ben halt meg.

Az utókor kegyelet-kápolnát épített Pásztorbükkben, és évente tartanak ott engesztelő szentmisét.

A babonás hiedelem szerint vér bugyogott a gyilkosság színhelyén, ha kivágtak egy fát.

VIII. Kelemen pápa száz évig tartó átokkal sújtotta Csík-szentdomokos népét.

Érdemtelenül marad fenn Ördög Balázs neve történelmi tudatunkban.